

MATIGO EXAMINATIONS BOARD

336/1

LUGHA YA KISWAHILI MARKING GUIDE 2023 KARATASI YA KWANZA

Qn	MAJIBU
	SEHEMU A
	Ama
1(a)	<p>Swali hili lina sehemu nne na linamtaka mtahiniwa kutunga insha ndefu.</p> <p>Vipengele vya insha ni vifuatavyo;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kichwa cha insha/ mada (alama 02) • Utangulizi (alama 03) • Kiini cha insha/ ujumbe (alama 15) • Mtiririko (alama 02) • Matumizi ya tamathali za usemi (alama 06) • Sarufi (alama 08) • Usafi (alama 01) • Hitimisho (alama 02) • Idadi ya maneno (alama 01) <p style="text-align: right;">JUMLA ALAMA=40.</p>
	Au
(b)(i)	<p>Mtahiniwa anafaa kutunga insha mbili fupi za kiuamilifu.</p> <p>Uandishi wa mazungumzo</p> <p>Hapa mtahini atazingatia vipengele vifuatavyo katika utathmini wake;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kichwa cha mazungumzo (alama 02)

	<ul style="list-style-type: none"> • Muundo (alama 02) • Kiini cha mazungumzo (alama 08) • Mtiririko (alama 03) • Sarufi (alama 04) • Hitimisho (alama 01) <p style="text-align: right;">JUMLA ALAMA=20.</p>
(ii)	<p>Uandishi wa insha ya hotuba Hapa mtahini atazingatia vipengele vifuatavyo;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kichwa cha hotuba (alama 02) • Mwanzo wa hotuba (utangulizi) (alama 02) • Kiini cha hotuba (alama 08) • Mtiririko (alama 02) • Matumizi ya tamathali za usemi (alama 02) • Sarufi (alama 03) • Hitimisho (alama 01) <p style="text-align: right;">JUMLA ALAMA=20.</p>
(iii)	<p>Uandishi wa Kumbukumbu. Hapa mtahini atazingatia vipengele vifautavyo katika utathmini wake;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kichwa cha kumbukumbu (alama 02) • Muundo (alama 02) • Kiini cha kumbukumbu (alama 08) • Mtiririko (alama 03) • Sarufi (alama 04) • Hitimisho (alama 01) <p style="text-align: right;">JUMLA ALAMA=20.</p>
(iv)	<p>Uandishi wa Ripoti Hapa mtahini atazingatia vipengele vifuatavyo katika utathmini wake;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kichwa cha ripoti (alama 02) • Utangulizi (alama 02) • Kiini cha ripoti (alama 08) • Mtiririko (alama 03) • Sarufi (alama 04) • Mwisho wa ripoti (alama 01) <p style="text-align: right;">JUMLA ALAMA=20.</p>

2	UFAHAMU Majibu tarajiwa ya swali la pili ni yafuatayo; (a) NIDAHMU SHULENI (au kichwa kingine chochote kinachofaa. (alama 02) (b) Hapa mtahiniwa aeleze vileo vilivyotajwa kwa mfano; <ul style="list-style-type: none"> • Pombe • Dawa za kulevya (alama 02) (c) Sio, (si kweli) migomo mara nyingi huashiria utovu wa nidhamu. (alama 02) (d) - Viranja wao na - Walimu wao wa madarasa (alama 02) (e) Mwanafunzi mwenye nidhamu ni yule ambaye anafanya majukumu yake kama vile; kufagia darasa, bweni, maktaba au maabara. (alama 02) (f) - kuchapwa - Kunyang'anywa chakula - Kufanywa wawaoshee wengine nguo - Wengine hulazimishwa kunywa na kuvuta vileo. (alama 04) (g) Athari za madawa ya kulevya ni kama; - Elimu na maisha kwa jumla hupoteza maana. - Huwaletea kufanya vibaya masomoni. - Wengine hupata magonjwa fulani. n.k (alama 02) (h) Mtahiniwa aeleze maana ya maneno haya kama yalivyotumiwa katika taarifa. (i) Nidhamu----adabu (ii) Udhaifu----upungufu (iii) Dawa za kulevya---hizi ni dawa zinazolevya watu kama uvutaji wa sigara, pombe, n.k (iv) Masaibu-----mambo mabaya (alama 01@) JUMLA ALAMA=20.
	SEHEMU B
3	Ufupisho.
	Hapa mtahiniwa anafaa kuzingatia vipengele vifuatavyo katika suala zima la ufupisho. <ul style="list-style-type: none"> • Vidokezo (alama 02) • Nakala chafu (alama 02) • Kichwa (alama 01)

	<ul style="list-style-type: none"> • Nakala safi (alama 06) • Aya moja (alama 01) • Ujumbe (alama 06) • Usafi (alama 01) • Idadi ya maneno (alama 01) <p style="text-align: right;">JUMLA ALAMA=20.</p>
4	Tafsiri
	<p>Hapa mtahiniwa anafaa kutafsiri makala katika Kiswahili sanifu. Azingatie vipengele vifuatavyo;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kichwa cha habari (alama 02) • Muundo (alama 02) • Ujumbe/kiini (alama 08) • Sarufi (alama 05) • Usafi (alama 01) • Uakifishaji (alama 02) <p style="text-align: right;">JUMLA ALAMA=20.</p>
5	MATUMIZI YA LUGHA - SARUFI

Hapa mtahiniwa azingatie kanuni za sarufi kama tahajia sahihi na matumizi sahihi ya alama za uandishi.

- (a)** (i) Mtambo ambao hukarabatiwa leo utatufaa.
 (ii) Watoto ambao huzurura mijini hawashauriwi na wazazi wao.
- (b).** (i) Kisu kinolewacho hupata makali.
 (ii) Akufukuzaye hakwambii toka.
- (c)** (i) Marafiki zake walishangazwa na kifo chake.
 (ii) Ujenzi wa barabara nchini umetumia pesa nyingi.
- (d)** (i) Mwanafunzi alichapwa viboko na Mwalimu.
 (ii) Kibanda kilichoteketea kilibomwa na mwashi.
- (e)** (i) Sipendi mhogo na viazi.
 (ii) Huwezi kusafiri kwa basi bila nauli.
- (f)** (i) *Kula*---Nataka kula chakula kizuri leo.
Kura---Mkinipa kura zenu nitawanyia yote mnayotaka.
 (ii) *Karamu*---Nyote nawalika kwenye karamu ya dadangu.
Kalamu---Kalamu yangu imepotea sasa hivi.
 (ni hiari ya mtahiniwa kutunga sentensi yoyote ile lakini ikilandana na maneno aliyopewa hapo juu).
- (g)** (i) Pote atakapoenda hatakaribishwa.
 (ii) Kiatu hiki ndicho kina misumari mingi.
- (h)** (i) Tusipocheza vizuri, hatutashinda.
 (ii) Msile chakula hicho!
- (i)**---Wavulana wote walikunjua karatasi zao.
 (ii) John alipunguza bei ya bidhaa zake.
- (j)**(i) Babu
 (ii) Mjukuu

(Kila jibu ni alama 01)

JUMLA ALAMA=20.

MWISHO

